dat een soort beginselverklaring inhoudt (evolutionistisch), maar dat hij niet den moed heeft zulk een praedicaat toe te kennen aan de door hem gesmouwde „neocalvinistische" richting. Terwille van het parallelisme heeft de spreker er maar het adjectief „Kuyperiaansch" achtergeplakt, maar dit parallelisme is maar schijn, want de heele verdeeling in drieën valt uit het schema der wetenschappelijkheid: het eerste adjectief (evolutionistisch) gaat uit van een filosofische grondsteling, het tweede (Kuyperiaansch) van een eigennaam, het derde (confessioneel) van een formulier van eenigheid. Merkwaardig is daarbij, dat de redenaar aan de neocalvinistische of Kuyperiaansche richting zoowel het „schriftuurlijk" als het „confessioneele" karakter ontzegt, immers: die richting staat bij hem tegenover de derde, die hij schriftuurlijk-confessioneel noemt. En aangezien het loopt over een indeeling van een wetenschappelijk bedoelde rede, kan daarmee niet anders gezegd zijn, dan dat het „neocalvinistische" of „Kuyperiaansche" begrip in dezen zich noch op het standpunt der Schrift, noch op dat der confessie stelt. He: loopt volgens den auteur dus in het geding tusschen Dr Kuyper en de „Schriftuurlijk-cofessioneelen" van Apeldoorn niet over een bepaalde opvatting van de Schrift in haar uitspraken, maar in den wetenschappelijken arbeid staat volgens doc. v. d. Schuit Dr Kuyper met zijn neocalvinisten op een anderen grondslag en gaat hij uit van een ander principe dan de schriftuurlijk-confessioneele menschen.

Dit zijn zoo enkele onmiddellijk voor de hand liggende opmerkingen, die ieder bij zichzelf maakt, als hij de verdeeling leest.

Maar de mogelijkheid is niet uitgesloten, dat de redenaar bij de nadere uitwerking van zijn aldus ingedeelde stof zou toonen het anders te bedoelen, dan hij hier schijnt te willen.

Daarom zullen we over de rede zelf nog iets zeggen, om te zien, inhoeverre de auteur erin geslaagd is ons te overtuigen, dat er verschil bestaat tusschen de Christelijk Gereformeerden en ons.

Dat de zaak ernstig genoeg is, kan ieder voelen. Immers — en nóg eens haal ik „De Bazuin" aan — het maken van dergelijke, wel-overwogen onderscheidingen in een wetenschappelijk betoog, is uiterst belangrijk. Als ik b.v. meen, dat veel artikelen, die „De Wekker" geeft over het bevindelijke leven, anders spreken dan de Schrift en de confessie, bij rustig doordenken, leeren, dan heb ik nog niet het recht te spreken van Wekkerianansche heilsleer en daartegenover van schriftuurlijke of confessioneele heilsleer, om de eenvoudige reden, dat ik een verschil als dit niet mag uitbuiten om aan „De Wekker" een ander kenprincipe toe te dichten.

Wat zijn nu de argumenten van docent v. d. Schuit? Daarover een volgenden keer.

K. S.

GEESTELIJKE ADVIEZEN.

Matth. 6:33.

Een onzer lezers vraagt naar de bedoeling van het woord des Heeren Jezus in Matth. 6:33: „Maar zoekt eerst het Koninkrijk Gods en zijne gerechtigheid, en alle deze dingen zullen u toegeworpen worden."

Hij schrijft, dat hij in een verhandeling over de vraag, of het Christendom diesseitig of jenseitig is (d.w.z. het zwaartepunt van ons menschelijk bestaan vindt in het leven aan déze of in het leven aan géne zijde van 't graf) dit woord zóó hoorde uitleggen, als zou het bedoelen, dat eerst het Koninkrijk Gods en zijne gerechtigheid op aarde in al hun volheid komen moeten, en dat dán al de dingen dezes levens, door Jezus tevoren genoemd, ons als vanzelf ten deel zullen vallen. Zélf had hij het altoos ánders verstaan; n.l. als een vermaan, dat we, ieder persoonlijk en voor zich, eerst het Koninkrijk Gods en zijn gerechtigheid zullen zoeken, en dat, als we dát bezitten — „d.w.z. het geloof hebben" — „de dingen van dit tijdelijke leven, als voedsel, kleeding enz., ons niet meer in de eerste plaats zullen bekommeren, maar we ze als iets bijkomstigs zullen beschouwen, waarin God wel zal voorzien".

Als we op het gebied van Schriftverklaring niet zóó aan het meest-verbazingwekkende gewend waren, dat we ons over niets meer verbazen, zou ik me verbaasd hebben over de „verklaring?" van Matth. 6:33, die men onzen lezer te genieten gaf.

Stel u voor: Christus is bezig de zijnen te onderwijzen aangaande de verhouding waarin ze behooren te staan tot de stoffelijke wereld in 't gemeen en tot de behoeften van hun aardsche leven: spijs en drank en kleed, in 't bizonder.

Hij heeft hen gewaarschuwd voor het vergaderen van schatten aan den éénen, en voor bezorgdheid aan den ánderen kant.

En nu zou Hij dat alles laten uitloopen in de vermaning, dat ze maar moeten uitzien naar de voleinding der dingen; want dat hun dan vanzelf in den schoot zal vallen wat hen nú zoo bezorgd kan maken. M.a.w. Jezus zou zijn vermaning, om niet bezorgd te zijn, hebben ondersteund met een heenwijzen naar de volle openbaring van het Koninkrijk Gods, die eens aan alle bezorgdheid een einde zal maken!

Dat zou er veel op gelijken, als nam Jezus heel zijn voorafgaand vermaan terug; als eindigde Hij met toe te geven, dat Hij toch ook eigenlijk niet vergen mocht wat Hij van hen eischte, want dat alle reden van bezorgdheid voor de zijnen eerst weg zal vallen als het Koninkrijk Gods volmaakt zal zijn; en dat ze daarom, in het uitzien naar die volmaking maar zoo wat voort moeten tobben...

Maar men moet dit woord toch wel in beklagenswaardige domheid of met brutalen moedwil losscheuren uit heel zijn verband, om er zóó iets in te lezen. Want 's Heeren bedoeling met al wat voorafgaat, was, zooals ieder ziet en tast, niet, te midden van de zorgen des levens de zijnen te troosten met de hoop op een tijd waarin geen zorg hen meer kwellen zal; maar wél hen te vermanen, dat ze nú, in dit leven, terwijl de volle openbaring van het Koninkrijk Gods nog toeft, zoomin aan bezorgdheid als aan hebzucht plaats in hun hart zouden geven.

En hoe weinig Christus, met vs 33, dezen gedachtengang afbrak, toont ons vs 34, waarin de Heere het vermaan uit vs 25—32 nog eens plechtig en nadrukkelijk weer opneemt, zeggende: „Zijt dan niet bezorgd tegen den morgen, want de morgen zal voor het zijne zorgen; elke dag heeft genoeg aan zijn eigen kwaad."

'k Hoop dat m'n vrager, na deze opmerkingen nog méér overtuigd zal zijn dan hij reeds was, dat hij goed doet met zijn eigen opvatting van Matth. 6:33 niet uit te ruilen voor die van z'n „verhandelaar".

Overigens dient hij toch de zijne nog wat nader te preciseeren, en ook op een paar punten te herzien.

In de eerste plaats moet hij zich wat rustiger rekenschap geven van wat hier onder het zoeken van het Koninkrijk Gods en van zijne gerechtigheid te verstaan is. Voor „Koninkrijk Gods en zijne gerechtigheid" kan men niet maar kort en goed „geloof" in de plaats zetten.

Natuurlijk kan men het Koninkrijk Gods en zijne gerechtigheid zonder geloof evenmin zoeken als deelachtig worden. Doch daarom gaan ze nog niet óp in geloof.

Eer is er hier een onderscheid als tusschen het middel en wat men dóór het middel deelachtig wordt. Om het spoor niet bijster te raken, moeten we beginnen met dien naam van „Koninkrijk Gods", die het eindeloos gebruik, helaas, zoo licht een hollen klank voor ons doed worden, weer zijn eigenlijken en vollen inhoud te geven.

We moeten het niet dadelijk in onze gedachten maken tot drager van begrippen als: hemel, heerlijkheid, gelukzaligheid, en welke andere voorstellingen we er gewoonlijk almeer mee verbinden, maar het nemen in zijn eigen beteekenis.

En dan is het als Koninkrijk een sfeer van macht, van heerschappij; een kring van menschen en een orde van zaken, waarin de wil van één, den Koning, geldt als wet voor alles en voor allen, en ook door allen gehoorzaamd wordt. En als Koninkrijk Gods, is het dan die heilige levensorde, waarin de wil onzes Gods weer als hoogste en eenige wet in liefde aanvaard en met vreugde volbracht wordt.

Het Koninkrijk Gods zoeken, is dus er zich met hartelijke liefde, in gebed en strijd, naar uitstrekken dat eerst in ons eigen hart en huis en leven, en dan óók bij anderen, bij alle menschen, onzen God weer de eere en de gehoorzaamheid betoond mogen worden, die we Hem schuldig zijn.

In éénen adem met deze heerschappij onzes Gods noemt de Heere Christus „zijne gerechtigheid".

Onze Statenvertaling geeft hier, onbedoeld, licht aanleiding tot een misverstand, dat ook bij onzen inzender blijkt te bestaan. Het misverstand n.l. als zou de hier bedoelde gerechtigheid die van het Koninkrijk Gods zijn. Het bezittel. v.n.w. „zijne" moet evenwel, naar de grondtekst uitwijst, niet met „Koninkrijk", maar, evenals het woord Koninkrijk zelf, met „God" verbonden worden; precies alsof er stond: „Zoekt eerst het Koninkrijk en de gerechtigheid Gods."

„De gerechtigheid Gods" — dat is dan de gerechtigheid: het recht-zijn en recht handelen, dat God de Heere als Koning in zijn heiligen, ons geopenbaarden wil van zijn onderdanen vordert, en waarin die onderdanen ook als zijn onderdanen openbaar worden.

Dit Koninkrijk Gods en deze gerechtigheid Gods vermaant Christus de zijnen te zoeken. Niet alsof ze er nog ver en vreemd van waren. Want al wie in waarheid een discipel van Christus is, d.w.z., al wie oprechtelijk in Hem gelooft, vónd in beginsel het Koninkrijk Gods en werd een zijner onderdanen; bij dezen is ook, aanvankelijk, de gerechtigheid van het Koninkrijk. Maar ze zijn er ook nog slechts in beginsel en bij aanvang. Het Koninkrijk en de gerechtigheid Gods moeten bij zulk een nog altoos volkomener worden. En in zóóver moet wat hij reeds vond toch nog altoos door hem gezocht worden. 't Is ermeê als met de tweede bede van het Onze Vader: het Koninkrijk onzes Gods is er: en tóch, neen juist daaróm, leert Christus ons bidden, dat het kome.

Het zoeken nu van dit Koninkrijk Gods en zijne gerechtigheid, en het zoeken en zorgen voor de nooddruft des aardschen levens zet Christus hier voor de zijnen in een bepaalde verhouding: eerst het Koninkrijk Gods en zijne gerechtigheid — en dán de dingen van ons natuurlijk leven.

Deze verhouding is niet bedoeld als tijdsorde; zóó, als zouden we pas aan onze lichamelijke nooddruft mogen gaan denken, als we met het zoeken van het Koninkrijk en van de gerechtigheid Gods gereed waren. Want met dat laatste komen we in dit leven nooit gereed, en Jezus zou al de zijnen derhalve tot den hongerdood veroordeeld hebben, zoo hij hier een tijdsorde had bedoeld.

Wat Hij bedoelt is een rangorde. Hij beveelt het zoeken van het Koninkrijk en van de gerechtigheid Gods, en Hij verbiedt niet het zorgen voor brood en kleed. Doch Hij zet deze twee, in het leven zijns volks van elken dag, hier in dezelfde verhouding als in het Onze Vader: voor het eerste vraagt Hij de eerste plaats; het tweede wil Hij dat we aan dat eerste ondergeschikt maken.

En dan verbindt Hij daaraan, om ons tot gehoorzaamheid te dringen, een belofte. Want dat zijn de woorden: „en alle deze dingen zullen u toegeworpen worden."

Ze zeggen niet, zooals m'n vrager meent, welke uitwerking het geven van de eerste plaats aan onzen God bij ons hebben zal: dat we dan niet meer zoo bezorgd zullen zijn over de aardsche dingen enz. — maar ze zeggen, wat de Vader in de hemelen zal doen bij zijn kind, dat, in zijn denken en begeeren en zorgen, aan zijn Koninkrijk en zijn gerechtigheid de eerste plaats geeft. Hij zal het allereerst geven zijn heilig begeeren van toenemende gehoorzaamheid aan zijn God en toenemende gelijkvormigheid aan zijn beeld; en Hij zal het voorts alle tijdelijke dingen als toegift in den schoot werpen.

Dit is een woord om, als ge er over aan 't schrijven raakt, niet meer op te houden. Ik ken, zou 'k haast zeggen, geen ander, dat van zóó groote beteekenis is en van zoo rijke belofte voor 't praktische leven.

Maar — ik schrijf thans geen preek, en ik nam reeds veel ruimte.

Alleen hierop moge ik even opmerkzaam maken, hoe onze God ons hier verzekert, te zullen toonen, hoezeer onze stoffelijke nooden Hem ter harte gaan, als wij ons vóór en boven alles bekommeren, niet om brood en kleed, maar om zijn Koninkrijk en om de gerechtigheid die Hem in Christus welbehagelijk is.

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

De Afzetting van den Docent A. Steketee.

II.

Naar we in het vorig artikel gezien hebben, heeft Ds Van der Linden het voor de Synode van '82 opgenomen. Maar men moge haar doen als nog zoo onschuldig voorstellen, haar Handelingen wijzen het zelve uit, dat de zaak-Steketee zich niet zoo onschuldig heeft toegedragen. Of is het niet vreemd, dat, terwijl het in het Curatorenverslag (p. XIX) „als geen geringe zegen wordt aangemerkt, dat al onze Docenten hunne lessen geregeld konden geven", Steketee om gezondheidsredenen ontslagen wordt (Art. 163) en men hem dan toch nog oplegt onderwijs te blijven geven, tot de nieuwbenoemde docenten hun ambt aanvaard zullen hebben (art. 203). En zou, zoo de voorstelling van Art. 163 juist was en hij uit eigen beweging ontslag had gevraagd, de Voorzitter, toen hij in zijn slotwoord van de mutaties in het docentencollege gewaagde, ook geen woord gewijd hebben aan den kranken broeder, die zich genoodzaakt zag zijn ambt neer te leggen? Als de zaak zuiver was, waarom moest dan alles zoo in het geheim worden afgedaan en zoo geheim worden gehouden (zie Levensbericht, p. XVI)? Waarom bepaalde dan de Synode, dat van wat in comité verhandeld werd niets aan de provinciale vergaderingen zou mogen worden medegedeeld dan met vergunning van de Synode zelve (Art. 115), een bepaling, die wegens de oppositie daartegen in de kerken reeds op de volgende Synode moest worden ingetrokken (Handelingen 1885, Art. 64)?

Ik weet wel, die geheimzinnigheid heette te zijn in zijn belang: het was om hem te sparen. Maar, gelijk op de volgende Synode werd opgemerkt, wat voortig weten, blijft niet in alles geheim. Zoo was het ook in dit geval, en verre van in zijn belang te zijn, gaf juist de geheimzinnigheid, waarmee men het ontslag omhulde, aanleiding tot allerlei vermoedens en veronderstellingen, die voor den betrokkene in hooge mate pijnlijk waren. Die geheimzinnigheid doet des te vreemder aan, daar juist deze zelfde Synode — naar aanleiding van ernstige moeilijkheden, in een Amerikaansche zusterkerk gerezen — zich tegen de vrijmetselarij zoo krachtig te weer stelde. Haar opvolgster keerde te dezen in het goede spoor terug door, met algemeene stemmen, te verklaren, dat de vergadering weliswaar het recht had in comité te gaan, doch dat daar zoo weinig mogelijk gebruik van gemaakt moest worden (Handelingen 1885, Art. 64).

De Handelingen van 1882 bevatten nog meer, dat onze aandacht verdient. Of zou het toevallig zijn, dat, toen naar aanleiding van de benoeming van drie nieuwe docenten de vraag aan de orde kwam, onder welke voorwaarden hun ontslag zou kunnen worden verleend, een oud artikel, dat bij de vereeniging met de kruisgemeenten was komen te vervallen, opnieuw van kracht werd verklaard, een artikel, dat de Synode te dezen zoo goed als onbeperkte vrijheid van handelen gaf?[1])

Tegenover Steketee had men zich van dit artikel niet kunnen bedienen, want hij was — het blijkt ook uit zijn aanstellingsbrief — benoemd zonder eenige bepaling omtrent eventueel ontslag; vandaar, dat men er den schijn aan gegeven heeft, alsof hij zelf uit eigen beweging ontslag vroeg. Dit was echter niet meer dan schijn; feitelijk heeft men zich gedragen, alsof dit artikel ook op hem van toepassing was.

Wel zeer merkwaardig is, dat zoo goed als geen van de leden der Synode de verantwoordelijkheid voor het gebeurde heeft willen dragen. Mijn Vader was met velen hunner persoonlijk bekend, maar wien hij ook om opheldering vroeg, niemand had schuld: de Synode had het zoo beschikt en zij had geheimhouding opgelegd. Beschuldigingen en beschuldigers scholen in het duister.

Ja, toch één heeft schuld erkend. Toen hij op zijn sterfbed lag. Hij kon niet voor God verschijnen, alvorens Steketee hem vergeven had wat hij in dezen had misdaan. De oud-docent ontroerde, toen hij den brief ontving, waarin hem dit werd medegedeeld. Hij haastte zich de gevraagde vergiffenis te schenken en verscheurde den brief. Ook heeft hij er nooit met iemand een woord van gerept.

Uit het bovenstaande blijkt genoegzaam, dat er tegen het stuk van Ds Van der Linden heusch wel wat in te brengen was. Men behoefde daarvoor de Acta van '82 niet eens op te slaan; het moest een ieder al in het oog springen, dat hij de voorstelling, in het Levensbericht van het ontslag gegeven, allerminst had weerlegd. Desondanks genoot het stuk de eer van onverwijld in „De Bazuin" te worden overgenomen (13 Maart 1914). De Redacteur, Prof. Bouwman, leidde het met de volgende woorden in:

[1]) Handelingen 1882, Art. 308: Verder wordt . . . . bepaald, dat wanneer de Kerk op eene andere wijze in de behoefte begeert te voorzien, zij zich door hare eenmaal gedane keuze niet gebonden kan achten.

Hier ligt de verklaring van heel wat bezorgdheden bij Gods volk; en — hier wordt ons de poort gewezen om eraan te ontkomen.

V. F.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

De vrijheid in den Staat.

De loop der gebeurtenissen brengt in de constitutioneel geregeerde staten met grooten ernst het vraagstuk van de vrijheid naar voren. Machten, die aan den Staat en zijn bestaan vijandig zijn, verheffen zich al driester en verrichten openlijk en onder bescherming van grondwet en wetten hun ontbindend en vernietigend werk. Uit alle dingen blijkt, dat bolsjewisme en anarchisme de vlegeljaren voorbij zijn, waarin het neerschieten van een gekroond hoofd of hooggeplaatst persoon het eenige doel was.

Dergelijke daden zal men ook thans nog zoo noodig „en passant" even doen, doch het eigenlijke doel ligt hooger. Dat is niets minder dan de vernietiging der bestaande staatsorde en de radicale verstoring van de maatschappelijke orde.

Zij, die deze plannen beramen zijn geen brooddronken jongelieden maar mannen, die weten wat zij willen en vastbesloten, met gebruikmaking der meest moderne middelen, aansturen op hun doel.

Dat doel ligt minder in de overtuiging van de massa of in de propaganda van een bepaalde gedachtenreeks, dan wel in het te voorschijn roepen van een andere orde van zaken door een brute machtsdaad.

Zoo openbaart zich het communisme als de misdadiger onder de politieke richtingen, die een gevaar is voor orde en recht, voor wetten en instellingen, ja, voor de geheele maatschappij.

Naarmate deze dingen met onmiskenbare duidelijkheid naar voren treden, wordt het tijd, dat wij een onderzoek instellen voor het karakter der vrijheid, die door onze constitutie gewaarborgd is.

Groen van Prinsterer heeft het revolutionaire streven naar vrijheid juist en schoon geteekend als een arbeid, die consequent moet uitloopen op een omverwerping der bestaande orde. De liberale geest, die als drijfkracht van de grondwetsherziening van '48 werkte was principieël dan ook geen andere dan die op de revolutie als vrucht van zijn arbeid kon wijzen.

Hieraan is het toe te schrijven, dat onze grondwet, die wat de vrijheid der kerken betreft, wel een politiereglement schijnt, anderzijds aanstuurde op een mate van individueele vrijheid, die niet altijd voldoenden waarborg schenkt voor de handhaving der bestaande orde.

Wel heeft later Prof. Buys in zijn rede over „het moderne staatsbegrip" den modernen staat geteekend als een vereeniging van vrijheid en orde en de orde als voorwaarde der vrijheid aanvaard maar het practisch staatsbeleid der liberalen miste eensdeels de kracht om die orde te handhaven en anderdeels den vrijheidszin om te waken tegen ontaarding in despotisme. Prof. Buys moge dan den Staat aandienen als een levend organisme, welks wezen zich verzet tegen revolutionaire experimenten, niet altoos hebben de geesteskinderen der liberalen dit begrepen en telkens, wanneer dat begrip faalde, hebben in alle Europeesche landen de liberalen de geestkracht gemist om de orde als eerste voorwaarde der vrijheid te handhaven.

Ja, sterker nog, iedere ordemaatregel, die bedoelde, het bestaande te vrijwaren tegen revolutionaire vernielzucht is door de liberalen, en door hen het eerst en het meest, juist in den naam der vrijheid bestreden.

Zoo hebben we geleefd onder een theorie en een geldend recht, die er op uit waren alle beletselen van het individu weg te nemen, zonder dat er mee gerekend werd, dat een dusdanige ontwapening de staatsorde weerloos maakt tegen de daad der revolutie.

Ondertusschen is de verwildering der geesten doorgegaan; van het vrije woord werd nog in den laatsten verkiezingsstrijd, door mannen met officieële en zeer verantwoordelijke posities, misbruik gemaakt op schromelijke wijze; regeeringspersonen werden openlijk beleedigd, grof en straffeloos; op publieke meetings en in vertegenwoordigende collega's klinkt soms een toon, die naar opruiing zweemt; de domme massa wordt opgezweept, totdat alle contrôle is verloren en de daad volgt, de daad, die het einde van de bestaande orde beteekent.

Dit zijn ernstige zaken en wij, die het altijd met een zeer groote dosis vrijheid hebben aangedurfd, moeten ons thans wel afvragen of onze verantwoordelijkheid ook een betere beveiliging der orde vereischt.

Voor ons land is dit, in verband met onze koloniën een vraagstuk van dubbel belang. De onmondige Indische bevolking is weerloos tegen de communistische propaganda.

Noch tegenover deze bevolking, noch tegenover onszelf is een oogluikend toezien te verdedigen.

Voor ons land is het vraagstuk van het vrije woord en de vrije pers een zeer delicate kwestie, maar voor Indië schijnt maar één gedragsregel mogelijk.

Onbelemmerde vrijheid moet daar noodwendig leiden tot een ondergang der orde of tot een conflict, waarbij, indien wij daartoe de middelen bezitten, de vrijheid in bloed wordt gesmoord en de geleidelijke ontwikkeling van Indië voor jaren wordt stop gezet.

Uit een artikel in „De Maasbode" van 22 Sept. l.l. doen wij de volgende aanhalingen.

Eerst een paar feiten:

> Te Batavia moest door den resident aan eenige onderwijzers de bevoegdheid tot 't geven van onderwijs worden ontnomen en nog van minstens twee andere residenties lazen wij in de afgeloopen week hetzelfde ten opzichte van meerdere Inlandsche onderwijzers, wier gedrag van dien aard was, dat zij niet langer als geschikte opvoeders der jeugd beschouwd konden worden.

Dan iets over de tactiek van Moscou en den omvang van het kwaad. Het zou belangwekkend zijn, indien een onderzoek van regeeringswege een volledig overzicht van den bestaanden toestand gaf en ook eens aan het Nederlandsche publiek de overtuiging schonk van het toereikend zijn der preventieve maatregelen.

> In het werkelijk overstelpend aantal publicaties, dat in de Maleische taal het licht ziet, wordt — de betrekkelijk weinige gunstige uitzonderingen niet te na gesproken — dag in dag uit een ware campagne gevoerd om het gezag van den Europeaan te ondermijnen en in dit opzicht gaan communistische bladen als de Proletar en de Api, ultra-nationalistische als de Hindia Baroe en Chineesche als de Sin Po hand in hand. Niets wordt voor goede munt opgenomen, achter iederen maatregel der regeering wordt boos opzet gezocht, iedere handeling van den particulieren Europeaan wordt verdacht gemaakt. Iedere fout, iedere onvoorzichtigheid door hem begaan tot een raskwestie opgeblazen, waartegen comité's in verweer komen, waartegen vergaderingen worden belegd, waar de een al opgewondener spreekt dan de ander. Het resultaat is dan gewoonlijk een motie of iets van die kracht, waarin meer respect voor den Chinees, of voor den Inlander geëischt wordt. Dit, terwijl niemand er over gedacht heeft de waardigheid van deze bevolkingsgroepen aan te tasten.

Tenslotte doet het „Maasbode"-artikel zien, dat alleen zeer ingrijpende maatregelen hier uitkomst kunnen bieden.

> Wij hebben hier te maken met een stelselmatige opzetting, waartegen practisch gesproken niets gedaan wordt. Wel komen er nogal eens persdelicten voor, doch in de meeste gevallen zijn het slechts de jongeren en minder gevaarlijken, die tegen de lamp loopen. De bladen zelf blijven in ieder geval ongemoeid en waar het schelden en afgeven op den Hollander een loonend werkje is en de krant, die in dit opzicht de grootste virtuositeit weet te betrachten, ook de meeste lezers heeft en dus het beste betalen kan, houdt dit gevaarlijke spelletje niet op, al dwalen dan af en toe eenige redacteurs het gevang in.

Moge het de tegenwoordige regeering niet ontbreken aan moed en tact om dit netelige vraagstuk van Indië en Nederland te regelen op een wijze, die de grootste vrijheid waarborgt, maar ook de orde, als eerste voorwaarde tot de vrijheid, veilig stelt.

Arnhem. E. VISSER.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

Dwergscholen.

IV.

In den voorslag van Dr van der Vaart Smit treft in de tweede plaats de groote gemakkelijkheid, waarmee over een buitengewoon belangrijke kwestie wordt heen gedeneerd. Het is de kwestie van de erkenning van de vrijheid van richting in verband met gelijkstelling bij ons L. O.

Wanneer inderdaad die vrijheid voor allen dezelfde is, dan versta ik niet, hoe het mogelijk kan worden, dat in een wet, toch enkele bepaalde richtingen worden genoemd als bevoorrecht. Wanneer er werkelijk gelijkstelling is voor het „openbaar", wilt ge, het „overheidsonderwijs" en het bizondere, wilt ge, het „confessioneele" onderwijs, dan doet het vreemd aan, dat bepaalde soorten van confessioneel onderwijs weer niet worden „vrij" gelaten als „gelijkberechtigd" met andere soorten.

Nu zal men zeggen: „ja, maar het protestantsch-christelijk onderwijs beschouwen we als één soort". Dat zou opgaan, wanneer er werkelijk een soort kleinste gemeene veelvoud van alle richtingen bestond, dat protestantsch-christelijke Unie, of iets dergelijks, werd genoemd. Maar die grootheid is er niet.

Immers het zou een miskennen zijn van de historie van ons onderwijs in het algemeen, en van het christelijk onderwijs in het bizonder, indien men meende op zulk een wijs een bevrediging van hen, die allereerst op de schatkist letten, te moeten vinden.

De richtingen, die thans voor en na scholen hebben gesticht, zijn er. Ze zijn niet bij wetsbesluit gemaakt, ze zijn niet door decreet van hooger hand geworden, neen, ze zijn gegroeid in den loop der jaren.

En deze richtingen zijn weer niet enkel richtingen, die zich bezig houden met het stichten van scholen, neen, heel het leven door teekent zich die scheidingslijn af. Met het leven zijn ze ten eenenmale verweven.

En dat beteekent nu weer niet, dat per sé de scheiding, die er loopt op kerkelijk terrein, ook op schoolgebied moet worden doorgevoerd. Ook niet, dat de scheidingslijn van het politieke gebied ook die moet zijn van het schoolleven. Maar wel dit: de richtingen, die er zijn, alleen reeds op protestantsch-christelijk erf, zijn zoo ingegroeid in de onderscheiden levensverhoudingen, dienen zich daar zoozeer als „gelijkberechtigd" aan, dat het onmogelijk is nu plotseling met een groot gebaar over die verscheidenheid heen te stappen.

Trouwens ook in het schoolleven heeft men allerminst kunstmatig de verscheidenheid van richting binnen gehaald. Hoewel we er niet aan denken een pleit te voeren voor de veelheid van richting

---

A. Steketee †.

In verband met de verschijning van nagelaten geschriften van den oud-docent A. Steketee is min of meer hard geoordeeld over zijn ontslag als docent, hem in 1882 door de Synode gegeven.

Er zijn slechts weinigen, die over Steketee als docent kunnen oordeelen. Nog veel kleiner is het aantal van hen, die met voldoende kennis kunnen oordeelen over wat in 1882 de Synode tot het geven van ontslag heeft genoopt. Slechts drie personen zijn nog in leven, die ook leden van de Zwolsche Synode waren: Dr H. Bavinck, van Amsterdam, Ds Ph. W. H. Eskes van Genemuiden en Ds J. van der Linden.

Een hunner, Ds J. v. d. Linden van 's Gravenhage schreef in de „Gereformeerde Kerkbode van 's Gravenhage" een woord ter nagedachtenis van wijlen docent Steketee, een woord vol waardeering, maar waarin hij ook eenige aanduiding geeft, waarom docent S. zijn werk aan de Theol. School niet kon voortzetten.

In hetzelfde nummer van „De Bazuin" werd de ook aan haar Redactie ter bespreking toegezonden bundel „Beschouwingen van een Christen-denker" met de volgende zinnetjes afgedaan:

> Het is gebleken, dat oud-docent Steketee na 1882 in zijne eenzaamheid heeft gestudeerd, gemediteerd en geschreven. Bij voorkeur hield hij zich op met de wijsbegeerte en met de letteren. Een gedeelte van zijne wijsgeerige beschouwingen zijn thans uitgegeven. Wij zijn hiervoor dankbaar. Al vinden wij in deze nagelaten schetsen geen afgeronde levensbeschouwing, zij geven ons toch een indruk van zijn uitgebreide kennis, van zijn rijken en diepen geest.

Geen woord over Prof. Bavinck's „Ter Gedachtenis" en evenmin over mijn Levensbericht. De hierin vermelde feiten, zoo bezwarend voor de Synode in '82, worden eenvoudig doodgezwegen en aan het stuk van Ds Van der Linden, dat door de opneming in een blad, dat niet slechts in Den Haag, maar het heele land door gelezen wordt, toch al een zeker relief kreeg, nog een bijzonder gezag bijgezet door de mededeeling, dat hij een van de weinigen was, die in dezen met voldoende kennis van zaken konden oordeelen. En Ds Van der Linden was niet alleen goed ingelicht, maar ook zoo onpartijdig: zijn stuk was immers toch tegelijk „vol waardeering".

Ik wil niet ontkennen, dat ik over de houding van Prof. Bouwman ten zeerste verwonderd was. Zou men niet veeleer verwacht hebben, dat hij eenige sympathie aan den dag gelegd had voor iemand, die ook aan de Theologische School verbonden was geweest en aan „De Bazuin" had meegewerkt, ja, jegens wien „De Bazuin" zelfs nog iets goed te maken had? Was het niet genoeg, dat hij dertig jaar aaneen met lijdzaamheid het hem aangedane onrecht verdragen had en moest hij nu nog na zijn dood worden miskend? Of, zoo Prof. Bouwman meende, dat hij naar recht en billijkheid behandeld was, waarom dan niet open en ronduit mijn voorstelling bestreden en daarvoor een andere in de plaats gesteld, met kracht van argumenten gestaafd?

Gelijk te begrijpen is, heb ik er toen wel over gedacht tegen deze handelwijze op te komen, maar na rijp beraad besloot ik te zwijgen. Men kan niet altijd spreken. Ik had pas gesproken en ik vertrouwde, dat de kracht en de indruk van mijn woorden nog niet zoo dadelijk zouden worden weggenomen door het stuk van Ds Van der Linden, zelfs niet, nu het openlijk door Prof. Bouwman in bescherming genomen en aangeprezen werd. Daarbij gaf deze welbezien niet zoo heel veel vat op zich, hij school feitelijk weg achter Ds Van der Linden. Ik zou me bijgevolg eigenlijk tegen dezen hebben moeten richten, en dat ging toch niet. Ieder, die eenig begrip heeft van levensverhoudingen, zal het mij toestemmen, dat de grijze prediker uit de Hofstad geen partuur was voor een jongmensch van nog geen dertig jaar. Liever dan te gaan aantoonen, dat zijn uitspraken, in weerwil van den stelligen, soms forschen toon, geen onbeperkt vertrouwen verdienden, deed ik er het zwijgen toe.

Maar kan men niet altijd spreken, men kan ook niet altijd zwijgen. Zoolang Steketee leefde hebben zijn verwanten gezwegen, om zijnentwil, omdat hij niet anders wilde. Maar men verge van hen niet nog langer te zwijgen, wanneer men ook nu nog, zoovele jaren na zijn dood, zich niet ontziet hem in zijn eer aan te tasten en te zijnen koste de historische waarheid te kort te doen. Dit geval heeft zich voorgedaan, toen er een boekje in het licht verscheen van de hand van Prof. Bouwman, getiteld: „Onder Veilige Hoede. De Theologische School te Kampen gedurende de jaren 1854—1924."

(Wordt vervolgd.) A. GOSLINGA.